

הלכות פסח סימן תלו

* כף בלחוד (תשובת הרשב"א סימן ע): ב (כ) וי"ש אומרים, דקדם שלשים יום שאינו צריך לבדק הינו בשאין דעתו לחזור בתוך הפסח, ואף-על-פי שדעתו לחזור קדם הפסח או אחריו אינו צריך לבדק (כא) פיון שהוא קדם שלשים (כב) (וכשגאיע פסח יבטלנו), אכל אם דעתו לחזור בתוך הפסח (כג) צריך לבדק אפלו מראש-השנה. (כד) וואם שכח ולא בדק, יבטל בשגאיע הפסח, (כה) ולא יכרך על הבטול: הגה גם (ד) אשתו תבדק ותבטל בביתו, דלמא ישכח לבטל במקום שהוא (כל בו): ג ישראל (ט) היצא מבית אינו-יהודי תוך שלשים יום ונכנס בבית אחר בעיר זו או הולך לעיר אחרת, (כו) אינו צריך לבער בית האיני-יהודי, (כז) שחרי יקנים מצות בעור (כח) באותו בית אחר, אכל אם הוא מפרש או יוצא בשניא ולא יכנס בפסח בבית, ויש מי שאומר שחל עליו חובת הבעור פיון שהוא תוך שלשים יום, (כט) וצריך לבער בית האיני-יהודי שהוא יוצא ממנו פדי לקנים (י) מצות בעור (ל) (אף-על-פי שהאיני-יהודי יכנס לבית הפסח, (לא) ויש אומרים שאינו צריך (לב) כשנכנס בו האיני-יהודי) (סו):

באר היטב

ישאל השני מלל חייב הבדיקה מבית שדר בו, מ"א, ח"י: (י) מצות בעור. לפי מה שפסק הרב לעיל ס"ס חלג דהיפסיוס וקמ"י: של הבגדים צריכו לבדק, א"כ אף יוצא בשניא ומפרש ג"כ אפשר לו לקנים מצות

משנה בוריה

אלא עפוש והפסד ולא חמץ נחשבת: ב (כ) ויש אומרים דקדם וכו'. דעה זו בא להקל, ולשונו מנגמס קצת, ורוצה לומר, דמה שאמרנו דקדם שלשים יום אינו צריך לבדק הוא אף כשדעתו לחזור קדם הפסח, ונך שלא יהיה דעתו לחזור בתוך הפסח, דדעה זו לא סבירא לה מה שכתב לעיל דחלשיון שמה נבוא ערב-פסח בין-השמשות וכו': (כא) פיון שהוא קדם שלשים. אכל תוך שלשים, שחל עליו (כט) חובת בדיקה, אף שדעתו לחזור לביתו קדם פסח חלשיון שמה ישתהא ולא נבוא, ועל-כן צריך בדיקה. וכבר נתבאר לעיל בסעיף א דכל זה במקרה לים יוצא בשניא לדרך רחוקה, אכל בדרך קרובה ודעתו לחזור קדם הפסח לא חלשיון, וסמכין דידק בשיבוא:

(כב) וכשגאיע פסח יבטלנו. פרוש, כשלא בא לביתו קדם הפסח: (כג) צריך לבדק. דכשיבוא בפסח לא ברשותה קמא דליבטלה, (ט) ועובר על כל נראה וכל יצא. ונע, דלדעה זו, הוא הדין העושה ביתו אוצר, דלדעה ראשונה תלי חובת הבדיקה באם דעתו לפנותו קדם הפסח, ודעה זו, דוקא באם דעתו לפנותו תוך הפסח [כ"י]. וילענן דינא פסקו (כו) הרבה אחרונים דיש להחמיר בדעה ראשונה, ומפל מקום במקום הדחק, גוון שיצא מביתו עם השניא וכי האי גוון, יש לסמך אדעה אחרונה ואינו צריך לחזור אם אין דעתו לבוא תוך הפסח: (כד) ואם שכח ולא בדק, דאם בדק היה צריך לבטל גם-כן בשעת הבדיקה, כמו שכתבנו בריש הסימן: (כה) ולא יכרך. ודבין דערך הבטול בלב, (כז) דאפלו מחשב בלבו סג"ס, אין מברכין על דברים שבלב⁽¹⁶⁾ [מ"א]: ג (כו) אינו צריך לבער בית העצום וכו'. ואפלו אם לא יכנס לתוכה העצום קדם פסח, והשעם דרלגמה [א"י]: (כז) שחרי יקנים מצות בעור וכו'. אין זה עקר השעם, דכי מי שיש לו כמה בתים אינו מחזיק לבדק רק בית אחד? אלא משום דבין שייצא מבית העצום שלא על-מנת לחזור, מסתמא מקרי הוא לחמצו הנשאר שם, והרי הוא במשליך אותו ברחוב, ותו אין הקמץ שלו ואינו עובר עליו ככל נראה, אלא דמפל מקום אם לא היה נכנס לבית אחר קדם פסח, גוון שהוא מפרש לים או יוצא בשניא, דעת ה"ש מיישאומר דבין שהוא תוך שלשים מצוה עליו לקנים מצות בדיקה קדם שיצא מהבית בעור שהחמץ שלו פיון שלא יקנים מצוה זו במקום אחר⁽¹⁷⁾, מה שאין פן באן שיקנס לבית אחר ויקנים שם מצות בעור אין שום טעם לחיכו: (כח) באותו בית אחר. או הוא או בעל-הבית שדר אצלו, דהרי כשלוחו לבער חמצו, ושלוחו של אדם כמותו [אחרונים]: (כט) וצריך לבער בית העצום וכו'. ואם (כט) יוצא מבית ישראל וישראל אחר נכנס בו, לבלי עלמא אין צריך לבדק, כי על ישראל השני חל חובת בעור, (ל) והוא הדין כשיצא מבית עור"ם וישראל אחר נכנס מתחיו לדור שם, אין צריך לבדק, ועל ישראל השני חל החיוב: (ל) אף-על-פי שהצרכי יכנס לבית הפסח. ויביא שם חמצו בלאו הכי, אפלו הכי צריך הישראל לבדק חמץ שלו, וכל-שכן כשלא יכנס בו הנכרי: (לא) ויש אומרים שאינו צריך וכו'. דהא הבעור אינו חובת הגוף, אלא למי שיש לו חמץ צריך לבדק ולבער, ואם שאין לו חמץ, דהרי הוא מפקירו וכו', אין עליו שום חיוב: (לב) כשנכנס בו הנכרי. עין בחק-יעקב דלאו דוקא, דאפלו (לא) אין אין נכנס בו גם-כן אינו מחזיק פיון שער הציון

(כט) חק-יעקב וחק-יוסף ומקור-חיים, דלא כט"ז⁽¹¹⁾, וכל-שכן אם אין דעתו לחזור כלל עד אחר הפסח בודאי צריך בדיקה לזלי עלמא: (כו) ואף דיכול לבטל קדם פסח⁽¹²⁾, פיון שהוא בדרך על הים או בשניא חלשיון שמה ישכח לבטלו⁽¹³⁾ [עין שם במהרש"א ומהרש"ל ומגן-אברהם באן מה שבאור בכתב רש"י⁽¹⁴⁾]: (כז) הלבוש השמיט השני-אומרים לגמרי, והסינים עמו האלה נבה מחמת דרב פוסקים פרשו בדעה ראשונה, וכן הפר' חדש כסב דיש להחמיר בדעה ראשונה וכן איתא שארי אחרונים, אכן הגר"א בבאורו מציד להורות בדעה אחרונה, ועל-כן יש לסמך על זה בשעת הדחק, וכן כתב הגר"ז: (כט) ואפלו למאן דאמר דצריך להוציא הבטול בקפה, כמו שכתב הר"ן והוא בבית-יוסף, מפל מקום אין לבדק על הבטול, שלא מצינו בחז"ל שחגגו נסח בקפה על הבטול [פר"ח]: (כט) מגן-אברהם וחק-יעקב ומקור-חיים, דלא כפ"ח, וכן משמע משי"ו. ואף דמפל מקום הוא לא יקנים מצות בדיקה, יש לו לומר דהיה הישראל השני שגכנס שם הוי כשלוחו⁽¹⁸⁾ [בערי ישען]: (ל) ט"ז, עין שם עצמו, ולפי מה שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן טז משמע דגם הוא סובר: (לא) וכן משמע מהגר"א שמוצד פן לרינא. ועין בפרי-מגרים שכתב דגם ה"ש סובר פן תלא כמגן-אברהם, אכן הגר"ז סובר דדוקא קאמר, עין שם. ואפשר דלחח-יעקב מה שכתב הרמ"א ששגכנס בו הנכרי רצה לומר שהוא ברשות הנכרי, לאפוקי אם הישראל סוגר שם הדלת לשימר חמציו דעדין גם החמץ הוא ברשותו, אכן לשון השור אינו משמע פן:

ד טור וקפולר רש"י
שם ה טור ו שם
כשם אבי העזרי
ז שם ו שם

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תּלוּ

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק כה]

דלא קט"י⁽¹¹⁾.

(15) כמו שכתב בביה"ל לקמן (סי' תלו ס"ב ד"ה בלבו) בשם הגר"א, שהלכה למעשה די בביטול בלב.

(16) ומה שמברכים על הפרשת תרומה אף על פי שמועילה היא במחשבה, כמבואר בגמרא (ביצה יג, ב), יישב הרעק"א (ש"ת מהדו"ק סי' ל ד"ה ומ"ש עוד) שכיון שההפרשה היא לצורך מעשה נתינת התרומה לכהן, גם ההפרשה במחשבה נחשבת כמעשה, מה שאין כן לגבי ביטול חמץ שכל הדבר הוא במחשבה, ולכן אין מברכים עליו.

באופן נוסף יישב הצמח דוד (גליון שו"ת הרעק"א שם), ששונה הפרשת תרומה, משום שעל ידי מחשבת ההפרשה נעשה מעשה, שהרי חל שם תרומה על הדבר, ולכן גם המחשבה נחשבת כמעשה [וכמו שאמרו בגמרא (תמורה ג, ב) לגבי מ'מיר, שנחשב הדבר כמעשה, כיון שעל ידי דיבור נעשה מעשה], מה שאין כן ביטול חמץ, שאינו מדין הפקר, אלא שמחשיב את החמץ כעפר, אם כן אין כאן עשיית חלות בחמץ, ולכן נחשבת מחשבתו כדברים שבלב, ואין מברכים עליה. [וראה מה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' תלד ס"ק טו), שאמנם ביטול חמץ מועיל מטעם הפקר, אך מ"מ אינו עשיית חלות הפקר בחמץ, אלא שכיון שהחמץ אינו ברשותו ורק שהתורה העמידתו ברשותו, על ידי שמגלה דעתו שאינו חפץ בחמץ, אינו זוכה בו].

[משנ"ב ס"ק כז]

דְּכִינָן שֶׁהוּא תוֹף שְׁלֹשִׁים מִצְנָה עָלָיו לָקִים מִצְנָה בְּדִיקָה קָזָם שֶׁיֵּצֵא מִהֶבֶת כְּעוֹד שֶׁהָחִמֵּץ שָׁלוּ בִּין שְׁלֹא יָקִים מִצְנָה זֶה בְּמָקוֹם אֲחֵר⁽¹⁷⁾.

(17) ואף על פי שגם במקומות אלו צריך יהיה לבדוק את כיסי הבגדים, כמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' תלג ס"א), יישב החק יעקב (כאן ס"ק יז, הובא בבאר היטב ס"ק יז ש"מ עיקר המצוה היא בדיקת הבית, וכלשון הפסוק "תשביתו שאור מבתיכם", מה שאין כן בדיקת הכיסים שאינה עיקר המצוה. [וראה במגן האלף ס"ק ט, שאף אין מברכים על בדיקה זו].

[שעה"צ ס"ק כט]

וְאִף דְּמָקַל מָקוֹם הוּא לֹא יָקִים מִצְנָה בְּדִיקָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּכִנָּה הִישָׁרָא לְהַשְׁנִי שְׁכָנִים שֶׁם הָיָה כְּשֶׁלֹּחֵהוּ⁽¹⁸⁾.

(18) ולפי זה, באופן שהישראל השני אינו שומר תורה ומצוות, ואינו בודק, חובה על הישראל היוצא לבדוק.

(11) שכתב (ס"ק ה) בשם הגהת הסמ"ק (סי' צח ד"ה הגה"ה), שדעה זו סוברת שכיון שדעתו לחזור קודם הפסח, אנו אומרים שימורה ביאתו קודם ארבעה עשר, ולכן אף אם יצא לדרך תוך שלשים יום אינו צריך לבדוק.

[שעה"צ ס"ק כ]

וְאִף דְּיֻכַּל לְבַטֵּל קָזָם פֶּסַח⁽¹²⁾, בִּין שֶׁהוּא בְּדִיקָה עַל הָיָם אוֹ בְּשִׁנְיָא חִישִׁין שְׁמָא יִשְׁכַּח לְבַטֵּל⁽¹³⁾ [עַן שֶׁם בְּמִתְקַשְׁ"א וּמִתְקַשְׁ"ל וּמִגְדֵּל אֲבָהֶם בְּאֵן מַה שְׁבָאָרִי כְּכֻנָּת רִשִׁי⁽¹⁴⁾].

(12) אמנם לדעה הראשונה בשו"ע, הסוברת שאם עתיד לחזור קודם הפסח צריך לבער את החמץ אפילו כשיוצא לדרך קודם שלשים יום, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק ח) שאינו פטור מלבער גם אם ביטל את החמץ, משום שחוששים כשיחזור מהדרך ימצא חמץ ויאכלנו. ואם כן, גם לדעה השניה המובאת כאן, שדוקא כשהחמץ בפסח צריך לבער את החמץ כשיוצא לדרך קודם שלשים יום, לכאורה נראה לדון שאינו פטור מלבער גם אם יזכור לבטל, משום החשש שמא כשיחזור ימצא חמץ ויאכלנו.

(13) וטעם הדבר שבמקומות אלו חוששים שמא ישכח לבטל, מבואר במהרש"א (פסחים ו, א) שהוא משום שמקומות אלו אינם מקום בדיקה.

(14) שכתב רש"י (פסחים ו, א ד"ה אפילו) בטעם הדבר שאם דעתו לבוא לביתו בימי הפסח, הרי זה חייב לבער אפילו ביוצא לדרך קודם שלשים יום, שהרי כשיבוא לביתו בימי הפסח ויראנו, יעבור עליו. וביאר המהרש"ל (שם ד"ה פרש"י), שמה שהוצרך רש"י לומר שיעבור עליו כשיבוא לביתו, שמשמע שקודם לכן אינו עובר עליו אף על פי שהחמץ ברשותו, היינו משום שמדובר בחמץ שאינו ידוע לו, ולכן אינו עובר עליו עד שמוצאו ואינו מבערו. והמהרש"א (שם ד"ה בפרש"י) ביאר, שמדובר גם כשיש לו חמץ ידוע בביתו, ואף על פי כן אינו עובר עליו כל זמן שאינו בא לביתו, כיון שחז"ל החשיבו את חמצו של היוצא בשיירא כחמץ שנפלה עליו מפולת, שאינו עובר עליו מהתורה. והמג"א (ס"ק יא) ביאר, שגם בחמץ ידוע, כל זמן שאינו רואהו יתכן לתלות שהחמץ נאכל או נאבד, או שישראל אחר מכרו [כדי לקיים בכך מצות השבת אבידה], ולכן אינו עובר עליו עד שיראנו.

[משנ"ב ס"ק כה]

דְּכִינָן דְּעֵקֶר הַבְּטוּל בְּלֵב, דְּאֶפְלוּ מִחֻשָּׁב בְּלֵב⁽¹⁵⁾, אֵין מְבַרְכִין עַל דְּבָרִים שְׁבִלְב⁽¹⁶⁾.

הלכות פסח סימן תלז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לב]

התורים שפדעו לזמן לזמן (לכרי' 19) עם התמך שלקם⁽²⁰⁾ וכו', מקנים 'תשכיתו' ובעור⁽²¹⁾ וכו', דעתו להקל בקשמים מצות בדיקה בשאר תורים⁽²²⁾ וכו', וכל התמך הנמצא ב⁽²³⁾.

ובארץ ישראל שאסור למכור לנכרי קרקע, כמו שכתב השו"ע (יו"ד סי' קנא ס"ח), כתב בשו"ת שבט הלוי (חי"ח סי' קיג) שאכן רק משכירים לו את החדר [וכמבואר בשו"ע שם, שמוטל להשכיר לו קרקע]. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ח עמ' קו) [ושלא כדעת הב"ח (סי' תמ ו-תמח)]. שהשכרת החדר לנכרי אינה מועילה להחשיב את החמץ שבו כאינו ברשות הישראל, וצריך דוקא למכור לנכרי את החדר.

ובאופן שמוכר את החדר לנכרי, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פנ"א אות לו, הליכות והנהגות על הלכות פסח עמ' 15) שלאחר הפסח צריך לקבע את המזוזה מחדש, כיון שכשהיה החדר קנוי לנכרי היה פטור ממזוזה, אם כן כשחזר וקונוה מהנכרי, הרי יש כאן משום 'תעשה ולא מן העשוי'. אולם באופן שמשכיר את החדר לנכרי, אינו צריך לאחר הפסח לקבע את המזוזה מחדש, משום שגם בשעה שהחדר מושכר לנכרי אינו פטור ממזוזה. וכן הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' קח) שכן המנהג. [וכן כתב בשו"ת דברי מלכאל (חי"ח סי' כב אות ט), ומשום שלענין חיוב מזוזה יש לחלק בין מכירת החדר לנכרי לבין השכרתו באופן שיש לישראל רשות להיכנס לשם וכמו שכתוב בשו"ת המכירה, שבשעה שמושכר החדר לנכרי אינו פטור ממזוזה].

20) ובאלו קניינים מוכרים את החמץ לנכרי, יתבאר לקמן (סי' תמח ס"ק יז ו-יט).

21) אמנם, ממה שכתב לקמן (סי' תמה ס"ק י), שהמוכר חמצו לנכרי ישיר מהמכירה לפחות כזית חמץ, כדי לקיים בו מצות 'תשכיתו' כתיקונה, משמע שבמכירה עצמה אינו מקיים מצוה זו. [ראה בתוס' הרשב"א (פסחים כח, ב ד"ה ר' ישמעאל) שהסתפק בגדול זה. והרא"ש (שם פ"ב ה"ד) כתב, שמקיים את המצוה גם על ידי מכירה לנכרי].

22) וכשלא מקיים מצות בדיקה בשאר חדרים, מבואר בדבריו (שם) שחייב לקיים מצות בדיקה בחדר המושכר לנכרי. וטעם הדבר, משום שמוטל על האדם לקיים מצות בדיקה [מלבד החיוב לבדוק מצד חשש חמץ הנמצא בבית], וכמו בירוא מביתו של נכרי תוך שלושים יום לח, ואינו נכנס לבית אחר, שכתב השו"ע (כאן) שחייב לקיים מצות בדיקה בבית שיוצא ממנו [ואף על פי שנכנס לשם נכרי אחר, שיוכח בחמץ].

23) לגבי המוכר את החמץ לנכרי, כתב החזו"א (א"ח סי' קכד הערות לפסחים ב, א) שיעמיד מחיצת עשרה טפחים כנגד החמץ, או שסגור את הדלת במסמך, כדי שלא יכנס לשם בימות הפסח [וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' תמ ס"ב), לענין חמצו של נכרי המונח בבית הישראלי].

אולם כשמוכר לנכרי גם את החדר שהחמץ מונח בו, הסתפק החזו"א (שם) שיתכן שאינו צריך לסגור את הדלת, ואף יכול להיכנס לשם באופן אקראי, שהרי לא אסור חז"ל להיכנס לבית של נכרי בימות הפסח. ולמעשה (חוט שני פסח פ"ח עמ' קד), נהגו בבית החזו"א לעשות דיכר על ידי קשירת חוטים, ללא עשיית מחיצה.

[משנ"ב ס"ק]

ומכל מקום אף דאין למחות ביד המקליל, המוכר ביום י"ג שפיר עדיף טפ"א⁽²⁴⁾. כתבו האחרונים: כל שלשים יום צריך לעין בכל דבר שעושה, שלא לשאר בו חמץ⁽²⁵⁾.

24) והחזו"א (חוט שני שם עמ' קו, ארחות רבינו ח"ב עמ' ז) הקיל בדרך כלל שלא להשכיר לנכרי גם ביום שלשה עשר. וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות ו) שהמנהג פשוט להקל בדבר.

וכיון שמעיקר הדין יש לסמוך שלא להצריך בדיקת חמץ בליל ארבעה עשר במקומות שעומדים להמכר למחרת, וההשכרה לנכרי ביום שלשה עשר היא רק לרווחא דמילתא, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאותם המשכירים את כל דירתם ביום שלשה עשר, ומשאירים חדר אחד כדי לקיים בו מצות בדיקה, כשמשכירים למחרת את אותו חדר שאינו מושכר עדיין בתור קנין 'אגב' עבור החמץ, לא ישכירו את כולו, שאם כן יתברר שלא היה אפשר לקיים בו מצות בדיקה בליל אמש, אלא יש להשכיר רק חלק ממנו, והבדיקה התקיימה במקום שאינו מושכר.

וכשמשכירים לנכרי גם ביום שלשה עשר, הנהיג הגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' רנג, סדר מכירת חמץ כהלכתו פ"ג ע' ה), קובץ המועדים מורה ח"ב עמ' תתצג, שמלבד השכרת המקומות שאינו רוצה לבדוקם בליל ארבעה עשר, גם מוכרים את החמץ שאינו ידוע המונח בהם, מה שאין כן את שאר החמץ שבבית שיתכן שירצה עדיין לאוכלו, ימכור לנכרי רק ביום ארבעה עשר. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תלז ס"ק ו).

25) וכן לגבי מה שאסר הרמ"א לקמן (סי' תסה ס"א) להשליך חטים או שעורים לפני התרנגולים [מתחילת השעה השישית ומעלה] במקום לח העלול להביאם לידי חימוץ, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ה) ובעשה"צ שם (ס"ק ג), שיש אומרים שתוך שלושים יום קודם החג יש להיזהר בדבר, מחשש שמא יחמיצו וישארו שם בפסח, אלא אם כן עומד על התרנגולים בשעת אכילתם עד שיגמרו אכילתם.

סימן תלז

המשפיר בית לחברו, על מי קל חובת בעור

[משנ"ב ס"ק ב]

או קאנן סודר⁽¹⁾ וכו', דהינו שקנהו באחד מהקנינים קדם התחלת י"ד⁽²⁾ וכו', ולכן השילו החיוב על השוכר⁽³⁾.

1) ולענין הנדון אם ב'שאלה': ושיכירות: קרקע מועיל קנין סודר, הביא השו"ע (ח"מ סי' קצה ס"ט) שתי דעות בדבר, והקצות החושן שם (ס"ק ח) הוכיח כדעת הסוברים שמועיל בהן קנין סודר [וכמו שסתם המשנ"ב כאן].

2) וכן לגבי השוכר חדר בבית מלון קודם ליל ארבעה עשר, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ז) שדינו כדן שוכר בית, וחייב לבדוק את החמץ בחדרו. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (חי"י סי' סח), וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פנ"ד אות י, קונטרס דיני פסח וספירת העומר עמ' 22) והגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ד ס"ק ב עמ' פח). והוסיף הגר"נ קרליץ (שם), שעל הנהלת המלון מוטל לבדוק את החמץ בשאר המקומות הצריכים בדיקה, כגון חדר האוכל וכו'.

ולענין בחורי ישיבה הגרים בפנימיית הישיבה, דעת החזו"א (דינים והנהגות פי"ז אות יח, תורת המועדים על השוהה הלכות סי' תלז ס"א) שחייבים הם לבדוק את החדרים המיוחדים להם. ולפיכך, אם בודקים את חדריהם בליל ארבעה עשר, חייבים לבדוקם בברכה, ואפילו אם לא ישהו בהם בימות הפסח. ואם בודקים אותם בלילות שקודם לכן, יבדקו בלא ברכה, כמבואר ברמ"א לעיל (סי' תלז ס"א) שהבדק קודם ליל ארבעה עשר, ואפילו תוך ל' יום קודם החג, אינו מברך. וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה סי"ז) והגר"ש אלישיב (אשרי האיש שם אות יח, קונטרס דיני פסח וספירת העומר עמ' 6). [ולענין החיוב לבוא בליל ארבעה עשר לחדרו

המשך במילואים עמוד 4

תלז המשפיר בית לחברו, על מי חל חובת בעור, ובו ד' סעיפים:

- א *המשפיר בית לחברו (א) לצורך י"ד וממנו ואילך (ב) כוונתו באחד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו, (ג) אם עד (ד) שלא מסר לו המפתח חל י"ד (ה) *על המשפיר לבדק, (ו) *השוכר בית מחברו בי"ד ואינו יודע אם הוא בדוק, (ז) אם הוא בעיר (ח) *שואלו אם בדוק, וזאת אינו בעיר, חזקתו בדוק וכן נקמן בר יצחק אף על גב דדמי לה במתא, וכן נכתב הרמב"ם בפרק ב' והרא"ש פ"ו דמדרבנן הוא, דמדרבנן אפילו כשנאמר

באר היטב

בעור ובדיקה; ואפשר לומר, כיון דחבית תשכית שאור במפתח, עקר המצוה לבדק ולבעור חמץ מהבית ממש, ח"י. כל שלשים יום צריך לעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר חמץ בו באופן שלא יוכל להסירו בנקל, ב"ח ומהרי"ל: (א) ונקנה. אבל כשצריך לא קנאו, א"ע ששפתם ביד השוכר א"צ לבדק, דה"ל כמי שהפקיד מפתחו ביד אחר דאין הנפקד צריך לבדק, מ"א, ח"י: (ב) שלא מסר לו המפתח. ונמסרת מפתח לבד לא מהני כלל, דהוי כאילו מסרו לשמרו, ד"מ בשם ר"ן. ואף אם מסר המפתח לשוכר ונחזר והפקיד למשפיר, על המשפיר לבדק כיון שהחמץ שלו ונמסרת בידו, אבל במפקיד

משנה ברורה

שהישארו הפקיד חמצו לשם, וכן"ל. ולידנא יש דעות (ג) בין האחרונים אי בדעת המחבר או בהישארו מרים שהובא ברמ"א, (ג) ונראה דאם נכנס בו הנכרי יש להקל. וילעזרן אם מחיב לבדק בליל י"ד החדרים שבדעתו למקור למקור (לכרי) עם החמץ שלהם⁽⁸⁰⁾, יש דעות בין האחרונים, שדעת המקוריים והספרדים שצריך לבדק לא התחייב בהם הנכרי וגם המפתח הוא ברשות בעל הבית צדו; אמנם בתשובת בגין-עולם סימן כ חולק, ודעתו דאין צריך בדיקה, דכזה עצמו שמוכר למחר לעצמו⁽⁸¹⁾ מקיים 'משכירתי' ובעורו⁽⁸²⁾, ולא גרע מחמץ שמוצא אחר הבדיקה שמשכיר למאכלו למחר ואינו מחיב לבדק הכל, ואף כזה בעת שקנה בדיקה בביתו הוא משכיר לאלו התדירים למקור למחר לעצמו⁽⁸³⁾, וכן בתשובת חתם סופר סימן קלא דעתו להקל בשקנה מצות בדיקה בשאר תדירים⁽⁸⁴⁾, וכן בספר אשל-אברהם פתב דמסתברא להקל וכן פשוט המנהג, עין שם, אף שצריך לזהר שיקרא בעת המכירה, שמוכר לו התדיר וכל החמץ הנמצא⁽⁸⁵⁾ (כדי לכלל כזה גם החמץ הנמצא בחורין ובסדקין). ולא יאמר לו בסתמא שמוכר לו התדיר והי"ש והשכר הנמצא בו [פתחי תשובה]. ומכל מקום אף דאין למחות ביד המקלח, המוכר ביום י"ג שפיר עדיף טפ"ה⁽⁸⁶⁾. פתבו האחרונים: כל שלשים יום צריך לעיין בכל דבר שעושה, שלא ישאר בו חמץ⁽⁸⁷⁾ באופן שלא יוכל להסירו בנקל:

- א (א) לצורך י"ד. רוצה לומר, שהשפיר לו בי"ג לצורך י"ד: (ב) ונקנה. הינו בכסף או בשטר או בתנקה או בקנין-סודר⁽⁸⁸⁾, אבל כשצדו לא קנאו באחד מהקנינים, אף על-פי שהמפתח ביד השוכר אין צריך לבדק, דהוי לה כמו שהפקיד מפתחו ביד אחר, דאין הנפקד צריך לבדק אלא חייב בדיקה הוא על המשפיר. ונע, דהמחבר סתם דבריו (ב) בדעת הר"ן והרב המגיד, ולא מחייבין לשוכר לבדק אלא אם כן יש בו תרפי לטיבותא, דהינו ששקנה באחד מהקנינים קדם התחלת י"ד⁽⁸⁹⁾ וגם מסירת מפתח; ודעת התוספות (ג) וסיעתם, דבמסירת מפתח לבד קדם התחלת י"ד חל חובת הבדיקה על השוכר, משום דאין המשפיר יכול לכנס בו שאין המפתח בידו, ולכן השפיר החיוב על השוכר⁽⁹⁰⁾. (ג) ויש מאחרונים שכתבו שכן⁽⁹¹⁾ להחמיר בשניהם, ואם-כן חייב בדיקה כזה על השוכר והמשפיר, (ד) והפרי חזק שכתב דעקר בדעת הראשונה, (ה) לכלי עלמא יכול האחד להשואל שליח לחברו ויודע ידי הכל: (ג) אם עד וכו' חל י"ד. רוצה לומר, שבתחלת (ה) ליל י"ד, שהוא אז זמן חייב הבדיקה, היה הבית סגור והמפתח ביד המשפיר, חל עליו חובת הבדיקה, כיון שהחמץ שלו והבית צדו מצב אצלו, (ו) ואפילו אם השוכר נכנס לדור בה בתוך הלילה⁽⁹²⁾, ונדנא במשפיר, שגוף הבית צדו שלו, לכן אם גם המפתח בידו עליו משל לבדק, (ז) מה שאין בן במכר והחזיק הלוקח, כיון שאין למוכר שום זכיה בפרקע, אף שהמפתח בידו אינו אלא במפקד אצל אחר והחייב משל על הלוקח: (ד) על המשפיר לבדק. ואם הבית אין לו מנעול, על השוכר לבדק, כיון שהחזיק בו באחד מדרכי הקנין והוא פתוח לפניו לכנס בו [אחרונים]. ועיין בפמ"ג⁽⁹³⁾: (ה) ואם משמסר וכו'. דהינו שמסר לו ביום י"ג. ואם חזר והפקידו אצל המשפיר, (ז) על המשפיר לבדק, כיון ששעל-כל-פנים בתחלת ליל י"ד היה בידו. והפרי חזק פתב דעל השוכר לבדק, כיון שהמשפיר כבר מסר לו המפתח ובגדו לחזר ולטל מידו: (ו) על השוכר לבדק⁽⁹⁴⁾. אף שאין דעתו (ט) לכנס לדור שם עד אחר הפסח. וכתבו האחרונים דצריך לבטל גם-כן, דהמשפיר הפקיד חמצו כשיצא מן הבית ונקה בו השוכר, ומכל מקום המשפיר יבטל גם-כן בהקדמתו⁽⁹⁵⁾: ב (ז) השוכר בית מחברו בי"ד. רוצה לומר, (י) ביום י"ד, או בתוך ליל י"ד לאחר שקבר עבר זמן שהיה יכול המשפיר לבדק ביתו באותו זמן: (ח) אם הוא בעיר. והוא הדין אם אשתו ובני-ביתו בעיר יכול למשאל לה, דהרי הם נאמנים אפילו נגד התנקה, כמו שכתוב סעיף ד: (ט) שואלו אם בדוק. דאף על-פי

שער הציון

- (ג) דהפ"ח והאלהי רבה סברי בדעה הראשונה, והש"י ופרי חזק בדעה אחרונה: (ג) דפרי חזק שכתב דעקר בדעה אחרונה והפרי ששונם בו נכרי, וכן הגר"י העמיק להלכה להקל בדעה אחרונה ובתנאי ששונם בו הנכרי: (ב) וגם דעת העשור וחדושי מהר"ם חלאוה גס' בן הכי: (ב) והינו רבנו מנוח בפרוש על תרומים, וכן משמע גס' מן מהרש"א בחדושי על בבא קמא דף נב וכן מחרושי הרשב"א בסוגיא זו: (ג) חק"צקב וחק"סופר ונחלת צבי ואלהי רבה: (ד) וכן הקדים הגר"ו, וכן משמע מחסימת שארי אחרונים: (ה) טור, וכן משמע בפרוש רבנו מנחם: (ו) אחרונים: (ז) חק"צקב ומקוריים ושא"א: (ח) חק"צקב ואלהי וזשא בשם הנחלת צבי ושא"א: (ט) אחרונים: (י) עלת שבת וחק"צקב ואלהי וזשא: (י) עלת שבת וחק"צקב ואלהי וזשא: (י) עלת שבת וחק"צקב ואלהי וזשא: